

Deşifre Şarkı Söyleme ve Koro Eğitime Katkıları

Sight-singing and It's Contributions to the Choral Rehearsal

Sevan DENİZ NART*

Özet

Deşifre şarkı söyleme, bir şarkıyı ilk görüşte müzik yazısına uygun olarak sözleri ile seslendirebilme yeteneğidir. Deşifre şarkı söyleme sürecinde iki ayrı müziksel davranış aynı anda gerçekleşmektedir; müziksel okuma ve şarkı söyleme. Bir yandan şarkıdaki notaların süreleri, yükseklikleri, hız, gürlük ve anlatım özellikleri çözümlenirken diğer yandan tüm bu çözümlene nota adları yerine şarkının sözleri kullanılarak ifade edilmeli ve seslendirilmelidir. Ülkemizde, yeterli olmasa da deşifre okuma ve deşifre çalmaya yönelik makale ve özgün çalışmalar bulunmasına karşın deşifre şarkı söylemeye yönelik hiçbir araştırma, kaynak ya da yöntem bulunmamaktadır.

Bu çalışmada öncelikle müzik eğitimi alan her birey için gerekli olan deşifre şarkı söylemenin önemine dikkati çekmek amaçlanmıştır. Makalede deşifre şarkı söyleme kavramı açıklanarak, sistemli ve planlı çalışmalarla geliştirilebilecek deşifre şarkı söyleme becerisinin koro eğitimindeki yeri ve koroya katkıları da ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: Müzik eğitimi, Koro eğitimi, Deşifre, Deşifre şarkı söyleme

Abstract

Sight – singing is the ability to vocalize a song with the lyrics at first sight. During the process of sight-singing, two separate musical behaviors take place at the same time; musical reading and singing. On one hand, the note values, frequencies, tempo, dynamics and expressive features are analyzing on the other hand, all of these solutions should be expressed and sang using the words instead of note names. In Turkey, although not sufficient, there are few articles and original work available for sight reading and sight playing; however, there is no research, source or method related to sight singing.

In this article, firstly, the importance of sight singing required for each individual studying music education is presented. Secondly, the concept of sight-singing is explained. Furthermore, the role of sight singing in the choral rehearsal, which can be developed with systematic and planned studies and its contributions to the choral education, also has been put forward.

Key Words: Music education, Choral education, Sight-reading, Sight-singing

* Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, sevansan@yahoo.com

Giriş

Fransızca bir kelime olan “déchiffré”den dilimize geçen “deşifre” kelimesi Büyük Türkçe Sözlük’te çözülmüş, açıklanmış şeklinde tanımlanmaktadır. Müzikte deşifre ise ilk kez karşılaşılan bir müzik yazısını hazırlıksız olarak, ilk görüşte çözümlenemedir. Bu çözümlenme çalarak, söyleyerek ya da zihinsel okuma yoluyla yapılabilir.

Deşifre, müzik eğitimi alan her bireyin geliştirmesi gereken bir beceridir. Mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda deşifre eğitimi müziksel işitme okuma yazma derslerinin vazgeçilmez bir boyutudur. Bu derste kazanılan deşifre alışkanlığı ses ve çalgı eğitimi derslerine aktarılır.

“Deşifre, öğrenciye daha geniş bir repertuar oluşturma; eserleri daha yakından tanıma; teknik, stil ve yorum geliştirme gibi zengin olanaklar sunar. Öğrencinin öğrenmeye ilgisi artar ve yeni parçaları deşifre etmekten çekinmez. Böylece öğrenci bir eseri deşifre ederken güç gelen bölümleri ezber yoluyla değil kendi başına çözümlenerek öğrenebilir. Bu ise öğrencinin çalgısını sevmesine ve daha çabuk ilerlemesine katkıda bulunur, böylece dersler daha zevkli hale gelir. Her şeyden önemlisi, öğrencilerin bir başkasının ya da bir çalgının yardımı olmaksızın müziği kendi kendilerine öğrenebilmeleri, bağımsız birer müzisyen haline gelmeleri ve yaşam boyu zevkle müzik yapabilmeleri için temel bir kaynak oluşturur” (Çimen, 2001, s. 446).

Türkiye’de çalarak, söyleyerek ya da zihinsel okuma yoluyla yapılan müziksel deşifre için ayrı ayrı sözcükler kullanılmamaktadır. Genellikle piyano ve orkestra çalgılarında deşifre ile ilgili çeviri metinlerde “deşifre çalma” (sight-playing) terimi kullanılmıştır. Bazı eğitimciler ise (Çimen, 2001; Ercan,1994; Fenmen, 1991 vb.) piyanoda deşifre çalışmalarını İngilizce’de olduğu gibi “deşifre çalma” şeklinde ifade ederken , Küçük (1994) ise “çalma deşifresi” ifadesini kullanmıştır. Pek çok kaynakta deşifre okuma, çalma ya da söyleme için “deşifre” terimi kullanılırken, hiçbir kaynakta “deşifre şarkı söyleme” ifadesi yer almamaktadır.

İngilizce kaynaklarda ise deşifre okuma(sight-reading), deşifre (şarkı) söyleme (sight-singing) ve deşifre çalma (sight-playing) olarak üç ayrı terim kullanılmaktadır. Bu kaynakların çoğunda “sight-singing” terimi ile deşifre okuma ve deşifre söyleme işlerinin aynı anda yapıldığı bir beceri ifade edilirken, Telfer (1993_a, 1993_b); Demorest (1994, 2001_a, 2001_b, 2004); Potgieter (2003); Beck, Surmani ve Lewis (2003) gibi müzik eğitimcilerinin çalışmalarında kullandıkları “sight-singing” terimi, deşifre söylemeyle aynı anda gerçekleştirilen, bir başka işi daha ifade etmektedir: şarkı sözlerinin deşifresini. Bu makalede “deşifre şarkı söyleme” ifadesi, İngilizce bir terim olan “sight-singing” kelimesinin Türkçe karşılığı olarak kullanılmaktadır.

Deşifre Şarkı Söyleme

Deşifre şarkı söyleme, bir şarkıyı ilk görüşte müzik yazısına uygun olarak sözleri ile seslendirebilme yeteneğidir. Deşifre şarkı söyleme, deşifre okumadan daha dar anlamlı bir kavramdır ve sözlü bir müzik eserinin insan sesi kullanılarak deşifre edildiğini ifade eder. Telfer’e göre deşifre şarkı söyleyen

şarkıcı, şarkının sözlerini ilk seslendirilişte müzikle beraber söyleyebilmelidir. (Telfer, 1993_a, s. 6) Beck, Surmani ve Lewis (2003) de deşifre şarkı söylemeyi; bir müzik parçasının, ses yüksekliklerini, ritimlerini ve sözlerini ilk görüşte tam olarak okuma ve söyleme olarak tanımlamaktadır (Beck, Surmani ve Lewis, 2003, s. 5).

"Deşifre şarkı söyleme girişimi, hem karmaşık hem de soyut bir iş olarak algılanır. Bunun yanı sıra öğretmen için de öğrenci için de gerçekten zorlayıcıdır" (Ewers, 2004'den aktaran Furby, 2008, s. 3). "Zaten güç bir iş olan, ritimleri ve sesleri aynı anda ve ilk görüşte okuma işine, aralıkları seslendirme, bunlara özel hece sistemleri ekleme becerisi ve başka bir partiyi duyarken kendi partisini sürdürme işi de eklenir. Bu işlere bir de şarkı sözlerini ekleyince şarkıcıların bu işi (deşifre şarkı söylemeyi) başarıyla tamamlamalarını beklemek imkânsız gibi görünebilir" (Furby, 2008, s. 3).

Deşifre şarkı söyleme süreci aynı anda gerçekleşen iki ayrı etkinliği kapsar; müziksel okuma ve şarkı söyleme. Bir yandan şarkıdaki notaların süreleri, yükseklikleri, hız, gürlük ve anlatım özellikleri çözümlenirken diğer yandan tüm bu çözümlene nota adları yerine şarkının sözleri kullanılarak ifade edilmeli ve seslendirilmelidir. Deşifre şarkı söylemede birey birden fazla üst düzey zihinsel ve devinışsel süreci aynı anda gerçekleştirir. Deşifre okumada olduğu gibi deşifre şarkı söylemede de sessiz yani içten, zihinden deşifre yapmak mümkündür. Ancak bu makalede sesini kullanarak/ sesli olarak şarkı deşifresinden söz edilmektedir.

Potgieter'e göre, deşifre şarkı söyleme asla notalar ve metinlerin içinde mekanik bir çabalamaya (mücadeleye) dönüşmemelidir. Şarkıcı müziği sanatsal bir şekilde sunmaya ve güzel bir şey ortaya koymaya çalışmalıdır (Potgieter, 2004, s. 2-2).

Müzik eğitiminde, deşifre becerisinin, tüm müzik eğitimi alan derslerine olumlu bir katkısı olduğu tartışılmaz. Ancak, deşifrenin insan sesiyle yapıldığı ve ana çalgının insan sesi olduğu deşifre şarkı söylemenin ses eğitimi dersleriyle ilişkisinin, tüm derslere oranla çok daha yüksek olduğu şüphesizdir. Soyut kavramları, becerileri ve bunların öğrenimini içeren deşifre okuma ve şarkı söyleme eğitiminde hedefler benzerdir. Genel olarak her iki eğitimde de; yeterli müzik bilgisine sahip, eser analizi yapabilen, gördüğü bir müziği iç kulağıyla duyabilen; müziksel duyarlılığa, düşünmeye, yaratma, yorumlama ve müzikalite gücüne sahip bireyler yetiştirmek amaçlanmaktadır.

Koro Eğitiminde Deşifre Şarkı Söyleme

"Koro; sayısal oluşum, ses türü, ses kapasitesi ve tını bakımından dengeli, önceden belirlenen bir modele uygun olarak tek ya da çok sesli müzik yapıtlarını seslendirme – yorumlama amacıyla oluşturulan, etkinlikleriyle toplumun kültür ve sanat yaşamına katkıda bulunan ses topluluklarıdır" (Çevik, 1997, s.47). "Koro eğitimi; koro içinde toplu ses eğitiminin temel ilkeleri ve program hedefleri doğrultusunda uygulamalı çalışmaları, deşifre, solfej, seslendirme –yorumlama, koro kültürü, topluluk içinde uyum, sorumluluk bilinci kazanma, koro müziği dağarını ve stil özelliklerini tanıma konularını kapsamaktadır" (Çevik, 2006, s. 653).

Koro eğitiminde en önemli yere sahip olan toplu ses eğitiminin en temel amacı, farklı ses özelliklerine sahip bireylerin bir araya gelerek, koro için bestelenmiş tek ya da çok sesli eserleri, kaynaşık ve uyumlu bir ses bütünlüğü oluşturarak seslendirmesine ilişkin ortak davranışların kazandırılmasıdır. Bu ortak davranışlar; doğru solunum ve buna bağlı doğru ses üreterek, sesi ortak bir tınıda kaynaştırmak, ortak ve doğru bir artikülasyon oluşturmak ve eseri müziksel doğrulukta seslendirmektir. Bununla birlikte koro eğitimi yalnızca ses eğitimi kapsamaz. Koro derslerinin işlenişinde öğretim sürecinin, koro eğitiminin kapsamına uygun ve eğitim amaçlarını karşılar nitelikte düzenlenmesi gerekir.

Bir koro dersindeki eğitim süreci, koro eğitimcisine göre değişiklik gösterse de genellikle koro eğitimcilerinin yaklaşımı, oluşturulan repertuarı ortaya çıkarabilmek amacıyla ders süresini en etkili ve verimli şekilde kullanabilmek yönündedir. Farklı yaklaşım, yöntem ve tekniklerle ele alınsa da koro derslerinde genellikle izlenen öğretim sıralaması:

- Solunum ve gevşeme,
- Ses üretme ve yayma,
- Dil – konuşma,
- Eser deşifresi ve
- Seslendirme, yorumlama çalışmalarını kapsamaktadır.

Koro eğitimcilerinin ve şeflerin, derslerde yakındıkları ana problemler, eserin deşifresinin çok zaman alması ve entonasyon (temiz ses üretme) sorunlarıdır. Eserlerin deşifresine harcanan zaman, eserlerin üzerinde sanatsal çalışmaya ayrılan zamandan daha çok olduğundan konser ya da ders programı için seçilen eserlerin gerektiği gibi yetiştirilemeyeceği kaygısını doğurmaktadır. Koro üyelerinin farklı müziksel birikim, yetenek ve yeterliklere sahip olduğu düşünülürse koroda deşifre ve entonasyon üzerinde harcanan zaman doğal kabul edilebilir. Oysa ders içinde, düzenli ve sistemli deşifre şarkı söyleme çalışmalarına ayrılacak çok kısa süre bile bu problemlerin çözümüne katkıda bulunacak ve eserler üzerinde gerektiği gibi daha uzun süre sanatsal çalışmaların yapılabilmesine olanak verecektir.

Koro eğitiminin bir diğer amacı da bireye, anadilini doğru, güzel ve etkili kullanarak, kendini iyi ifade edebilme ve iletişim kurabilme davranışlarını kazandırmaktır. Koro eğitiminde kullanılan öğretim materyallerinin neredeyse tamamı sözlü müzik eserleridir. Ders içinde yapılacak konuşma çalışmalarda, eserin kendisinden yola çıkılarak, deşifre şarkı söyleme yöntemiyle alıştırmalar kullanmanın, zamanı verimli kullanmak ve bir seferde birden fazla amaca hizmet etmek bakımından faydası olacaktır.

Koro eğitimine bu denli önemli katkıları olan deşifre şarkı söyleme çalışmalarına, koro eğitiminin yaygın olduğu ülkelerde bile yeterince ya da hiç zaman ayrılmadığı yapılan araştırmalarda ortaya konmuştur. Scott (1996), Illinois'teki lise korolarından seçilmiş, 120 sopranoya koro eğitiminin ulusal standartlarına göre ölçeklendirilmiş bir deşifre şarkı söyleme testi uygulamıştır. Sonuçlara göre, öğrencilerden hiçbiri ulusal standartlar ölçüsünde başarı gösterememişlerdir. Costanza ve Russel (1992), araştırmalarında deşifre şarkı söyleme öğretiminin koro eğitiminin en zayıf

öğelerinden/bölmelerinden biri olduğunu saptamışlardır. (Costanza ve Russel, 1992, s. 501) Floyd ve Bradley'in yaptıkları araştırmadan elde ettikleri bulgular, araştırmaya katılan müzik öğretmenlerinin üniversitede aldıkları eğitiminin yetersiz olduğunu göstermektedir. Öğretmenler verilen eğitimin onları koroda deşifre şarkı söyleme eğitimi vermeye hazırlamadığı görüşündedirler (Floyd ve Bradley, 2006, s. 11).

Araştırmalar öğretmenlerin deşifre şarkı söyleme öğretimine zaman ayırmamalarının çeşitli nedenleri olabileceğini ortaya koymuştur. Demorest (2001_a) bu nedenleri kısaca şöyle sıralamıştır:

1. Deşifre şarkı söyleme başlı başına kazanılması zor bir beceridir Az bir çalışmayla, kısa sürede ve bireysel olarak geliştirilmesi mümkün değildir.
2. Pek çok eğitimci koro eğitimini kendilerine öğretildiği şekilde öğretmeye devam ederler. Aldıkları eğitimde deşifre şarkı söylemenin önemi vurgulanmadığından kendi korolarında da deşifre şarkı söyleme çalışmalarını ihmal ederler.
3. Koro eğitimcisinin toplu olarak deşifre şarkı söyleme eğitimi nasıl vereceğini bilmemesidir.
4. Birçok eğitimci, müziksel okuma becerilerini bir yana bırakıp ders süresini performansa odaklanarak harcamaktadır.

Brinson korolarda yer verilecek deşifre şarkı söyleme çalışmalarının, konserde sunulacak eserlerin provasını yapmak kadar önemli olduğunu ifade etmektedir. Brinston, "...Bir koroya deşifre şarkı söylemeyi öğretmek kesinlikle daha uzun ve yavaş yoldur ama şarkıcılara bağımsızlık ve beceri kazandıracaktır. ...Bir koroya düzenli ve sistemli bir şekilde, bu alanda bilgisini ve becerisini arttıracaktır. ...Bir koroya düzenli ve sistemli bir şekilde, bu alanda bilgisini ve becerisini arttıracaktır" demektedir (Brinston'dan aktaran Potgieter, 2003, s. 2-4,5). Demorest (2001_a)'e göre ise, öğrencilere deşifre şarkı söylemeyi öğretmek yani daha uzun ve yavaş yolu seçmek koronun ya da şarkıcının sorunlarına hemen bir çözüm getirmese de uzun vadede kesinlikle değerli bir seçim olacaktır.

Floyd ve Bradley (2006), araştırmalarında, koro şeflerinin, deşifre şarkı söyleme meselesine olumlu bakmalarının ve derslerinde günlük, sistemli deşifre şarkı söyleme çalışmalarına yer vermelerinin, bu beceri için yararlı olacağını kabul etmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. "...Şunu eklemek gerekir ki; bu becerinin öğretimine ayrılacak en ufak zaman bile sonuç verecektir. Pek çok koro şefi, koroları deşifre şarkı söyleme becerilerini geliştirdiğinde, ders süresinin daha verimli kullanıldığını ve yeni bir parçanın öğretiminde daha az zaman aldığını görmüştür"s (Floyd ve Bradley, 2006, s. 10).

"Öğretmen rehberliğinde iyi hazırlanmış bir öğretim programı ve sistemli bir çalışma ile, her öğrenci deşifre becerisini geliştirebilir" (Çimen, 2001, s. 445). Çimen'in de belirttiği gibi, sistemli ve düzenli bir eğitim ile deşifre becerisi geliştirilebilir. Bu da öğrencilerin nota okumaya karşı güvenlerini artırır, kendileri için müziği keşfetmenin zevkine varmalarını sağlayacaktır.

Ülkemizde mesleki müzik eğitiminde deşifrenin önemi her fırsatta dile getirilmekte ancak deşifre becerisinin geliştirilmesiyle ilgili çok az kaynak bulunmaktadır. Müziksel işitme-okuma ve yazma

(MİOY) dersleri kapsamında ele alınan deşifre okuma becerisini geliştirmeye yönelik özgün çalışmalar birkaç makale ve kitapla sınırlı bulunmaktadır. Bu makalenin konusu olan deşifre şarkı söyleme, eğitim-öğretim programlarında yer almamakla birlikte eğitimine/öğretimine yönelik ise hiçbir araştırma, kaynak ya da yöntem bulunmamaktadır.

Türkiye’de bireysel ve toplu ses eğitimi alanında yazılmış kaynaklar tarandığında çok az kitap yayımlanmış olduğu görülmektedir. Yayımlanmış az sayıdaki koro eğitimine yönelik yayının içeriğinin koro eğitimi ve koro dağarcığı olduğu görülmüştür. Çevik’in(1997), Koro Eğitimi ve Yönetim Teknikleri ve Egüz’ün(1981), Toplu ses eğitimi adlı eserlerinde koro yönetimi ve koroda ses eğitimine yönelik geniş kapsamlı kuramsal ve teknik bilgi bulmak mümkün olmakla beraber koro’da deşifre şarkı söyleme çalışmalarına ayrılmış bir bölüm ya da ana başlık bulunmamaktadır. Egüz, koroda işitme/kulak çalışması adı altında konunun önemine değinmiş, her iki yazar da koristlerin müziksel işitme ve okuma başarılarının koroda entonasyonu büyük ölçüde etkilediğinin altını çizmiştir.

Yurt dışında ise, 1800’lü yıllardan bu yana deşifre şarkı söyleme öğretimine yönelik çok sayıda yayımlanmış kitap bulunmaktadır ve pek çok yöntem başarılı bir şekilde uygulanmaktadır. Whitlock ve Andersen’in (1990) yazdığı Choral Insight adlı kitapta deşifre şarkı söylemenin koro ve koristler için önemi vurgulanmış ve bu beceriye derslerde nasıl yer verilebileceğine yönelik önerilerde bulunulmuştur (Potgieter, 2004, s. 10). Demorest (2001), Building Choral Excellence adlı eserinde deşifre şarkı söylemenin özengen ya da müziği meslek edinmiş korist ve solistler için önemini altını çizmiştir. Bu kaynakta araştırmacı deşifre şarkı söylemeye ve müzik derslerinde deşifre şarkı söyleme öğretimine yönelik pek çok öneri ve geniş kapsamlı bilgiye yer vermektedir. Bu kitaplara ek olarak Telfer’in (1993) Successful Sight-Singing ve Beck, Surmani ve Lewis’in, Sing at First Sight adlı 2 seriden oluşan metotları da sözlerle deşifre şarkı söylemeyi geliştirmede kullanılabilecek kaynaklar olarak sıralanabilir.

Sonuç

Deşifre şarkı söyleme, müzik eğitimi alan her birey için gerekli bir beceridir. Deşifre şarkı söylemenin, özellikle mesleki müzik eğitiminde, çalgısı ses olan koro üyelerine ve dolayısıyla koroya olumlu katkıları olacağı yadsınamaz. Deşifre şarkı söyleme becerisi sistemli bir öğretim metodu ile geliştirilebilir. Ancak ülkemizde bu alanda hiçbir uygulama ya da araştırma yapılmadığı gibi kaynak da bulunmamaktadır. Koro çalışmalarında yer verilecek deşifre şarkı söyleme öğretimi ile öğrenciler:

- Eserleri daha kısa sürede öğrenebilir.
- Eser ilk okumada kesintisiz ortaya çıkacağından, eser hakkında bir fikir edinebilir.
- Partilerini bir çalgı yardımı almadan ya da ezberlemeden kendi kendilerine öğrenebilir.
- Ezgiyi takip ederek şarkıya doğru zamanda girebilir.
- Çok sesli duyma ve çözümlenme becerisini geliştirirler.
- Ezgiyi takip ettiklerinden, gelecek ezgiye hazırlıklı olurlar ve bu da öğrencilerin entonasyonlarını iyi yönde etkiler.

Öneriler

- Deşifre şarkı söyleme ile ilgili araştırma ve çalışmalar yapılmalı, eğitimcilerin dikkati bu alana çekilmelidir.
- Koro çalışmalarının belli bir süresi, düzenli ve sistemli olarak deşifre şarkı söylemeye ayrılmalıdır.
- Eğitimcilerin deşifre şarkı söylemeye yönelik yapacakları çalışmalar biraraya getirilerek öğretim sürecinde izlenebilecek ilke, yöntem ve teknikler saptanmalı, deşifre şarkı söyleme öğretim programı geliştirilmelidir.
- Mesleki müzik eğitimi veren kurumların eğitim-öğretim programlarında deşifre şarkı söylemeye yer verilmelidir.
- Hizmet içi koro eğitimleri düzenlenerek bu çalışmalarda deşifre şarkı söylemenin önemi ve gereği üzerinde durulmalıdır.

Okuyarak, çalarak ya da deşifre şarkı söyleyerek, bir müzik eserini çözümlenmenin gereği ve önemi tartışılmaz. Deşifre şarkı söyleme çalışmalarında başarı sağlanabilmesi deşifrenin bu öneminin ve gerekliliğinin kavranmasına bağlıdır. Öncelikle öğrencilerin belirli ve doğru bir deşifre alışkanlığı kazanması gerekmektedir. Öğrenci bireysel deşifre çalışmalarında kendisini denetleyemeyeceğinden, ayrıntılara yönelip dikkatini dağıtacağından, çalgıdan yararlanacağından sağlıklı bir deşifre çalışması yapamayabilir. Bu nedenle öğrencinin öz denetiminin yeterince gelişebilmesi için müzik kuramları, çalgı ve ses eğitimi gibi tüm ilgili derslerde her tür deşifre çalışmalarına özenle yer verilmeli, öğrenciye doğru bir deşifre alışkanlığı kazandırılmalıdır. Deşifrenin kendisine sağladığı katkıları fark eden öğrenci deşifre şarkı söyleme becerisini geliştirmeğe çalışacak ve bu alışkanlığı edinecektir.

Kaynaklar

- Bağcı, H. (2009) *Eşlik desteğinin armoni ve solfej eğitimindeki başarı düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Müzik Öğretmenliği Bilim Dalı, İstanbul.
- BECK, A., SURMANI, K. F. & LEWIS, B.. (2003). Sing at First Sight. *Foundations in Choral Sight-Singing. Level 1*. USA: Alfred Publishing Co.
- Costanza, A. P. & Russell, T. (1992). Methodologies in music education. In R. Colwell (Ed.), *Handbook of research on music teaching and learning*. (pp. 498-508). New York: Schirmer Books.
- Çevik, S. (1997). Koro eğitimi ve yönetim teknikleri. Ankara: Doruk Yayıncılık.
- Çevik, S. (2006). Müzik öğretmenliği eğitiminde ses eğitimi alan derslerinin müzik öğretmenliği yeterlikleri yönünden değerlendirilmesi. *Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi, 26-28 Nisan 2006* (s.641-657), Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Çimen, G. (2001). Piyanoda deşifre öğretimine yaklaşımlar. *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, Nisan 2001, Cilt 14. No:2, 445-452.

- Demorest, S. M. & May, W. V. (1994). Factors related to the individual sight-singing performance of choir members in four Texas high schools. https://www.tmea.org/080_College/Research/dem1994.pdf adresinden 13 Eylül 2005 tarihinde indirilmiştir.
- Demorest, S. M. (2001_a). Building choral excellence. *Teaching Sight-Singing in the Choral Rehearsal*. Newyork: Oxford University Pres.
- Demorest, S. M. (2001_b). Integrating sight-singing into the high school choral rehearsal. [Electronic version]. *Bulletin, Spring. The Saskatchewan Choral Federation*. P. 3,4. <http://www.saskchoral.ca/PDF%20files/Spring%202001.pdf> adresinden 13 Eylül 2005 tarihinde indirilmiştir.
- Demorest, S. M. (2004). Choral sight-singing practices: Revisiting a web-based survey. [Electronic version]. *International Journal of Research in Choral Singing*, 2(1), 3-10. http://www.choralresearch.org/volumetwo/ijrcs2_1_demorest.pdf adresinden 13 Eylül 2005 tarihinde indirilmiştir.
- Egüz, S. (1981). Koro eğitimi ve yönetimi. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Ercan, N. (1994). Pişano çalmada deşifre becerisinin önemi. *Orkestra Dergisi*, 33 (246), 35-36.
- Fenmen, M. (1991). Müzikçinin el kitabı. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Floyd, E. & Bradley, K. D. (2006) Teaching strategies related to successful sight-singing in Kentucky choral ensembles. *Applications of Research in Music Education*, Vol. 25, No. 1, 70-81. www.uky.edu/~kdbrad2/Sight%20Singing%20Strategies.pdf adresinden 29 Ekim 2006 tarihinde indirilmiştir.
- Furby, V. J. (2008). *Process and product: The sight-singing backgrounds and behaviors of first-year undergraduate students*. A Dissertation Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for The Degree Doctor of Philosophy in The Graduate School of The Ohio State University, Ohio.
- Küçük, A. (1994). Bir pişano eseri nasıl çalılışılır? *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Yeni Dönem Özel Sayısı, s. 185-184.
- Özgür, Ü. (2001). Eşlikli okumanın mesleki müzik eğitimi alan öğrencilerin müziksel gelişimine katkıları. *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. Cilt 14. No 3, 933-936.
- Potgieter, P. S. (2003). *South African unit standarts for sight-singing, realised in a multiple-media study package*. Unpublished doctoral dissertation, University of Pretoria, Department of Music, Faculty of Humanities, South Africa.
- Scott, T. B. (1996). *The construction of a holistic, criterion-referenced sight-singing test for high school sopranos based on the voluntary national standards for music education*. Unpublished doctoral dissertation, University of Illinois--Urbana-Champaign. *Dissertation Abstracts International* 57-11, A4684.

- Sevgi, A. (1982). *Gazi yüksek öğretmen okulu müzik bölümü müziksel işitme okuma yazma eğitimi I. ve II. yarıyıllarında kullanılacak kaynak yöntem ve araç gereçler üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Asistanlık Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Telfer, N. (1993_a). *Successful sight-singing, book 2. A creative step by step approach. Teacher's edition*. San Diego, CA: Neil A. Kjos Music Company.
- Telfer, N. (1993_b). *Successful sight-singing, book 2. A creative step by step approach. Vocal edition*. San Diego, CA: Neil A. Kjos Music Company.
- Yazan, İ. E. (2007). *Konservatuvar şarkıcılık lisans programlarında solfej eğitiminde izlenen kaynak ve yöntemlerin analizi*. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Bilimi Yüksek Lisans Programı, Ankara.